

Vzdělávací obor: **Hudební, taneční a dramatická výchova**

Očekávaný výsledek učení: UAK-HTD-001-ZV9-003

Využívá osvojené postupy, prostředky kreativního tance k vnímání vlastního těla, k osobitému pohybovému a tanečnímu vyjadřování a k vlastní tvorbě.

Popis úrovně: **Na cestě**

- objevuje vlastní fyzické a pohybové dispozice a pod vedením učitele zachází se svým tělem zdravě, s citem a s respektem (např. měkký kontakt těla s podlahou, respektování funkčních zákonitostí pohybu, zdravé a správné držení těla, uvolnění nadbytečného napětí)
- zaměřuje pozornost na pohybové vyjádření konkrétního aspektu pohybu nebo určené kvality pohybu (např. pohyb v určeném tempu, jasný začátek pohybu, rovný pohyb, lehký pohyb, skok, uvolnění)
- propojuje svůj pohyb s představou a s hudebním doprovodem, reaguje na změny v hudebním doprovodu
- využívá různé náměty pro pohybové/taneční ztvárnění, např. hudební skladba, báseň, obraz, náladu, objekt, myšlenku
- při pohybovém/tanečním projevu se s pomocí učitele soustředí na pohyb svého těla a svůj vnitřní prožitek (fyzické a smyslové vjemy, pocity)
- objevuje možnosti jak zapojit digitální technologie do procesu tvorby, např. při zkoumání námětu, a seznamuje se s etickými pravidly souvisejícími s používáním digitálních technologií, pořizováním videozáznamů a jejich využívání a šíření

Tanec a snídaně v trávě

Autorky materiálu: Markéta Pucová, Barbora Látalová

Úvod / kontext / anotace:

Ilustrace popisuje lekci kreativního tance a pohybu pro věkovou kategorii 13-14 let (7. - 8. ročník ZŠ). Aktivity jsou volně inspirované slavným obrazem Édouarda Maneta "Snídaně v trávě". Žákům obraz vytiskneme nebo promítneme. Lekce je zaměřená ve své první části na přivedení pozornosti žáků k vlastnímu tělu, na uvědomění si postoje, který jejich tělo zaujímá (na jeho tvar, na detail, napětí svalů, uvolněnost, stabilitu, apod.), a dále na pozorování a napojení se na ostatní ve skupině. Postoj, v jakém se naše tělo nachází, odráží naši náladu a rozpoložení. V prvním zadání může učitel začít pracovat se skupinou na vnímání těla a při tom vycházet z momentálního nastavení a nálady skupiny na začátku hodiny. Druhá část lekce je zaměřená na kreativní rozpohybování těla skrze hru a experimentování, jak ztvárnit konkrétní jídlo ke snídani tanečním pohybem. Pohybová a tělesná představivost spojená s jídlem a chutí dostává "pohyb dovnitř těla" a žáci ztvárňují různé pohybové kvality. Lekci uzavírá tvorba krátké taneční kompozice v menších skupinách žáků a je zakončena verbální reflexí prezentace výstupů a tvůrčího procesu.

Zadání pro žáky:

Úvodní inspirace: Obraz "Snídaně v trávě". Věděl byste někdo, co je to za slavný obraz? Co na něm můžeme vidět? Jak na vás působí?

Informace k obrazu jsou uvedené v Metodickém komentáři pro učitele níže. Učitel žáky navede k pozorování postav z obrazu a k postoji, v jakém jsou zachyceny: Na obraze skoro každého upoutá nahá dívka v předním plánu. Je na ní zajímavé, že její postoj ani pohled nevyjadřují žádný pocit studu z nahoty. Asi to bude tím, že se cítí dobře ve svém těle, je uvolněná a sebejistá. Asi to znáte sami - ať už jste oblečení jakkoli, někdy se cítíte spokojeně, jindy nejistě, váhavě, nebo se do vašeho postoje promítá nálada, jakou zrovna máte. Podívejte se i na ostatní postavy, v jakém postoji je malíř zachytil. Vyberte si jednu postavu z obrazu a zkuste zaujmout její postoj, včetně gesta, pohledu, atd.

První část: Postoj mého těla

Doba trvání: 10-15 minut. Zadání: Odložme nyní obrazy a projdeme se volně po prostoru. Uvědomte si, jak se právě teď cítíte ve svém těle. Zastavíme se, zavřeme si oči a zkusíme zaujmout takový postoj ve stoje nebo v sedě, který je v souladu s tím, jak se právě cítíme. Nemusíme si na nic "hrát". Otevřeme oči a opět se rozejdeme, po chvíli znovu zastavíme, zavřeme si oči a zkusíme zaujmout jiný postoj. Ještě jednou zopakujeme chůzi a zastavení a zvolíme opět jiný postoj. Otevřeme oči a chůzí se dostaneme do kruhu.

Nyní budeme mít oči otevřené a na zvukový signál hudebního nástroje (např. triangl nebo pulzní trubice) každý zaujme libovolný postoj ve stoje nebo v sedě. Uvědomíme si, jak stojíme nebo sedíme - kde mám váhu? Jakými částmi těla se dotýkám země? Mám rovná, kulatá nebo prohnutá záda? Jen si všímáme, ale nic neměníme. Každý žák si nyní vybere očima někoho v kruhu a dobře si prohlédne jeho postoj. Až zazní znovu zvukový signál, žáci změní svůj postoj a napodobí co nejvěrněji postoj toho, koho si vybrali. Čas na výběr by neměl být moc dlouhý a zároveň by měl žákům umožnit si všimnout detailů i celkové pozice a tvaru těla. Učitel může připomenout, co vše můžeme na těle zaregistrovat: na které noze je více váhy, jaká část těla je například nakloněna nebo je v ní napětí nebo je uvolněná, kam se dívají oči, jak jsou spojeny či rozpojeny dlaně, prsty, zda se dotýkáme rukama oblečení či někde na těle, zda jsou ruce v bok, dlaně v kapsách, za zády, na tváři úsměv, škleb, apod. Učitel může přidávat komentáře v průběhu hry, ale v nich zviditelňuje pouze to, co sám vidí u žáků, nepřináší "své nápady". V průběhu zadání dochází k zábavné identifikaci se s postojem ostatních. Zadání několikrát zopakujeme a v posledním "kole" požádáme žáky, aby zaujali postoj, který měli na úplném začátku v kruhu.

Druhá část: Co jsi měl/a k snídani?

Vraťme se k našemu obrazu Snídaně v trávě. Všimli jste si, co snídají postavy na obraze? Je příjemné, když máme na snídani dostatek času a můžeme si ji užít, někdy ale spěcháme, nestíháme a dáme si třeba jen čaj. Přejdeme opět do chůze po prostoru, k rozhýbání pomůže perkusivní hudební doprovod, živě hraný učitelem nebo korepetitorem, nebo využijeme reprodukováné hudby (např.

https://www.youtube.com/watch?v=FOY9fLm3eYI&list=RDEMpGFK7If7j70xScQPYFvBDw&start_radio=1&rv=shX1ZFi7sTY). Žáci i učitel chodí v prostoru a na pauzu v hudbě se vždy s někým jiným zastaví a vzájemně si řeknou, co měli dnes k snídani, nebo co mají rádi k snídani, třeba když nespěchají o víkend. Když se ozve opět hudba, pokračujeme v chůzi prostorem. Učitel je také zapojen, protože potřebuje slyšet, co žáci snídají, později bude se skupinou s těmito informacemi pracovat. Chůzí obměníme s jiným pohybovým zadáním a vhodným hudebním doprovodem (lezení po čtyřech, převalování se, běh, skoky na jedné noze, chůze po patách, po špičkách, pozadu, apod). Doba trvání: 5-10 minut.

Po několika zastaveních a krátkých rozhovorech získáme dostatečné množství podnětů na téma snídání. Začneme se skupinou pohybově pracovat s jednotlivými surovinami nebo jídly. Zaměříme se na pohybové kontrasty a kvality. Učitel v této části tvůrčího procesu čerpá z žáků samotných, snaží se dát prostor pro všechny a to vyžaduje od učitele představivost a schopnost improvizace. Jak bychom mohli pohybově ztvárnit třeba

rozpečenou bagetku s máslem, ovoce v mixéru, míchaná vejce, omeletu nebo taky prázdný žaludek? Učitel postupně zadává jídlo nebo surovinu, vždy řekne: "Slyšel/a jsem, že někdo snídá ..." a všichni najednou, každý buď samostatně nebo jako celá skupina experimentujeme s tím, jak dané jídlo nebo jeho kvalitu ztvárnit (např. shake v mixéru - vířivé točení, prázdný žaludek - prázdný prostor, rozlití vajíčka na pánev - měkké rozprostření těla do lehu na podlahu, apod.). Zapojit můžeme kromě pohybu také hlas. Na závěr se žáci rozdělí do čtyř nebo tří skupin, dle druhu snídaně nebo způsobu pohybu a společně vytvoří krátkou taneční kompozici, na své pohybové téma, např. pečivo k snídani, vajíčka na mnoho způsobů, jen tekutiny, nebo slané, sladké. Každá skupina pak prezentuje svou kompozici spolužákům. S korepetitorem nebo učitelem se dopředu dohodnou na hudebním doprovodu. Pokud někdo ze skupiny nechce tančit před spolužáky, může se zapojit do tvorby svými nápady, jako "choreograf" nebo vybírá hudbu, apod. Doba trvání 15-20 minut.

Lekci zakončíme reflexí. Může mít podobu volné diskuze v kruhu nebo po skupinách, případně mohou žáci formulovat odpovědi i na papír.

Možné otázky: Jaké to bylo zaměřit své vnímání na svůj vlastní tělesný postoj? Jaké to pro vás bylo napodobovat postoj někoho druhého? Jak se cítím teď a jaký postoj mého těla by to vyjádřil? Myslíte, že nám téma snídaně přineslo nějaké nové, zajímavé choreografické nápady nebo pohyby? Které konkrétně vás zaujaly? Podařilo se vám ve vaší skupině ztvárnit to, co jste chtěli? Co by byste chtěli ještě zlepšit, nebo dotáhnout? Jaký byl pro vás proces tvorby a experimentování s tím, jak pohybem ztvárnit něco tak konkrétního, jako je jídlo? Co bylo pro vás těžké, lehké, zábavné, trapné? Myslíte si, že je vhodnou inspirací pro taneční tvorbu výtvarné dílo (obraz, objekt, socha, apod.). Jakým způsobem bychom se mohli ještě dnešním obrazem inspirovat?

Vazba na klíčové kompetence

Název KK Složka KK Kód OVU	Znění OVU	Vzdělávací strategie
KK Kulturní: Kulturní a umělecké sebevyjádření, KKT-000-ZV9-001	Využívá různé formy umění a kultury k vyjádření složitějších myšlenek a emocí a ke zpracování aktuálních témat, samostatně i ve skupinové spolupráci.	- poskytují žákům prostředí, ve kterém se cítí být motivováni ke tvorbě a experimentování s různými uměleckými technikami a médii, podporují jejich kreativitu a fantazii a nechávají je vyjádřit své myšlenky a emoce prostřednictvím uměleckého díla - představují žákům inspirativní umělecká díla a kulturní projevy z různých oblastí, období a kultur - podporují žáky ve vyjádření své osobní identity, emocí, postojů a hodnot prostřednictvím uměleckých děl - poskytují žákům prostor k reflexi a sebereflexi a pomáhám jim nalézt svůj individuální umělecký projev - poskytují žákům konstruktivní zpětnou vazbu k jejich uměleckým dílům a podporují je v jejich tvůrčím procesu, pomáhám jim objevovat nové perspektivy a rozvíjet jejich umělecké dovednosti

Metodický komentář pro učitele

Informace k obrazu "Snídaně v trávě":

Obraz namaloval francouzský malíř Édouard Manet kolem roku 1862-3, jde o velkou olejomalbu na plátně (cca

2 x 2 m.). Jsou na něm zachyceni čtyři rozdílní lidé. V ústřední části obrazu sedí nahá žena ve společnosti dvojice módně oblečených mužů na snídaňovém pikniku v lesíku u vody. Žena se až vyzývavě dívá přímo na diváka obrazu, ale její postoj ani její pohled nevyjadřuje žádný pocit studu z nahoty. V pozadí vidíme dívku, která se sklání k vodní hladině, jako by si omývala nohy. Na levé spodní části obrazu se nachází samotná snídaneň - zátíší s ovocem a pečivem a dívčíny šaty. Obraz vyvolal ve své době rozruch - jednak pro svůj erotický a vskutku nezvyklý námět, ale také může na diváka působit nepřírozeně kvůli nerealistickému stínování i "nesprávné" perspektivě zobrazení dívky v zadním plánu. Hlavní postavy v předním plánu jsou nasvíceny napřímo, podobně jako pod reflektory na divadelním jevišti, nikoli přirozeným prosvětlením slunce mezi stromy.

Édouard Manet: Snídaneň v trávě.

Správné držení těla (vyvážené postavení těla ve stoji):

První část zadání lze směřovat také na uvědomění si správného a zdravého postavení těla. Učitel může během opakování zadání záměrně pracovat na tom, aby si žáci uvědomovali jak stojí a po skončení části, kdy "kopírují" postoj spolužáka, pak učitel slovně vede žáky k nepatrným korekturám jejich postoje tím, že je nechá uvědomit si celé tělo od chodidel po hlavu, všimnout si, kde mají váhu nad chodidly - zda více nad prsty nebo více u paty a cíleně pak váhu pak přenášet zepředu dozadu, poté se zaměřit na vyváženost zatížení pravého a levého chodidla, přenášení váhy více na pravé a levé chodidlo, a uvědomění si pozice pánve nad chodidly. Pěstmi pak můžeme na závěr tělo proklepat od kotníků směrem nahoru až po temeno hlavy, učitel slovně popisuje místa, kde se pěstmi dotýkáme těla, nezapomeneme na záda, hrudník jemně proťukáme a břicho měkce hladíme ve směru hodinových ručiček. Uvědomíme si rozložení lopatek do šířky a pocit "zavěšení" hlavy temeno na vrcholu páteře.

Popis ověřování

Učitel/ka sleduje:

- jak se žák zapojuje do společné aktivity
- zda se žákovi daří zaměřovat pozornost na své tělo a zda vnímá svůj tělesný postoj
- míra žákovy všímavosti ohledně postavení a tvaru těla u sebe i u druhých
- zda si žák uvědomuje, že jeho nálada nebo vnitřní pocit ovlivňuje postoj jeho těla
- zda žák přináší vlastní nápady do tvůrčího procesu a experimentování
- jak žák vnímá hudbu a zda s ní propojuje svůj pohyb/tanec
- jak žák propojuje svůj pohyb s představou
- zapojení žáka do sdílení osobních prožitků a postřehů z tvůrčího procesu v reflexi/diskuzi
- zda žák dokáže pojmenovat, co pro něho bylo snadné a co těžké,
- zda žák dokáže ocenit, co se podle něj v tvorbě podařilo a na čem by bylo dobré ještě pracovat
- zda žáka zaujalo výtvarné dílo jako zdroj inspirace pro taneční/pohybové vyjádření